

MÀNEGUES MARINES

Era un matí de tardor. Jo estava dormint, i em varen cridar, donant-me la notícia de que hi havia mànegues marines. Me varen dir que se n'eren presentades algunes, i que tot el poble era cap a la banda de mar per atalaiar-les. Amb això em vaig llevar de pressa i em vaig llançar al carrer encara amb la son als ulls i amb l'armilla a mig cordar.

Al ser a fora vaig reparar que el cel estava tapat per una nuvolada baixa, densa i bonyeguda, que deixava un sotacobert, per on la claror es difonia tèrbola i somorta. Les parets blanques de les cases prenien un to verdós, trist. L'aire estava com adormit, com encantat. Els plàtans, amb llurs penjarelles de fulles rosses, s'aguantaven en una immobilitat tan absoluta, que m'impresionà. El carrer estava en la major soledat. Els banquetes dels espartenyers eren a les voravies, sense que ningú els ocupés. Els fadrins fusters havien abandonat llur treballador; i la grossa serra enclavada en el fil d'un tauló, les garlopes amb el floc a mig fer, i la biga començada a cairejar damunt dels cavallets, indicaven que la feina s'havia suspès de cop i volta per algun motiu extraordinari. En el ràfec d'un terradet, entre bleus místics i ravenisses seques, quatre o cinc pardals estarrufats panteixaven amb el cap sota l'ala. Dalt de la crestellera d'una teulada, dos coloms negres guaitaven i escoltaven, estirant el coll de la manera que solen fer-ho quan reparen quelcom que els alarma; però llur actitud expectant durava d'una manera insòlita.

Jo experimentava una pesadesa invencible. Me semblava que els meus sentits no estaven ben desperts, que l'emboirament de la son m'engorronia els membres... i vinga fregar-me els ulls. Però segurament no era jo sol, l'espesseït: se diria que la pesadesa era pertot arreu; que se la sentia entorn com una mena d'ensopiment còsmic, si val l'expressió.

A l'arribar al carrer de la Mestrança, vaig trobar-hi una gran gentada, quasi tota d'homes, que estaven arrambats a lo llarg de les cases, girats de cara al mar. Me vaig ajuntar amb ells, i com ells vaig posar-me a l'aguait. No es sentia un piu, ni la bonior vaga que sempre s'exhala d'una multitud. Encara que aquella gent haguessin sigut estàtues, no haurien guardat més silenci. Se podia creure que ni respiraven. I la ressaga tampoc fressejava gens. Aquesta remor agradosa que sona per les costes, fins i tot en els dies de més bonança, s'era apagada per complet. En la mar negrenca, de color de llécol mullat, les ones s'embotien a lo lluny, i anaven venint, creixent, atansant-se, sense trencar mai la superfície, com si hi passessin per dessota, a la manera que circulen els músculs sota la pell d'un atleta que forceja; després, majestoses i plenes, se precipitaven a les ribes i no aixecaven cap remor, o, tot lo més, un xopolleig sec i sense ressonància, que no corresponia a llur magnitud. Sens dubte l'aire havia perdut la seva conductibilitat, i els sons s'hi ofegaven a curta distància.

Una calima blanquinosa s'havia aterrat al cantó de llevant. Les muntanyes i roques hi ombrejaven al dedins. Allí tot semblava fum: un fum estacionat, immòbil. Però l'aspecte d'aquella part no era tan fatídic, encara, com lo restant del paisatge amb sa nuvolada baixa, ses penyes àrides i son horitzó aixafat, que es badava només un xic a flor d'aigua per a donar pas a una llum verda i penosa. El mar estava desert, sense una vela, sense una gavina.

En quant a mànegues marines, no se'n reparava cap enlloc.

— Què redimontri atalaien, la gent? —vaig preguntar a un pescador que tenia al costat.

— Aquest matí se són formades quatre mànegues, i sembla que n'és diada —em contestà.

L'avi Mallet les ha tallades amb ses seues oracions —va afegir oficiosament una dona—. Ara rai, ja estan ben llestes. Déu vulgu que no hàjun fet cap mal, perquè sa nostra gent és a mar, a sardinals. Hi tinc tot es bé de Déu de casa; àdhuc es menut, se n'han emportat.

En aquell mateix instant s'allargà per sobre el meu muscle un braç vestit amb samarreta blava, assenyalant un punt del cel, cap a on se varen acarrerar totes les mirades. Allí, per entre dos rotllos de núvols, com per entre dues bambolines colossals, penjava una butllofa d'un gris blavenc, que s'anava inflant, inflant, igual que una bomba aerostàtica. Quan hagué adquirides unes bones proporcions, al bell dessota d'ella s'estufà el mar, rompent en xarbot, i a l'ensem la bomba s'allargà pel capdavall, deixant caure una mena de trompa, que va davallar serpejant gairebé fins a l'aigua. La mànega estava formada. Va oscil·lar una estona, com afolant bé la testa en la nuvolada, i emprengué una marxa sinuosa. Passava força lluny. Allí un vapor a tota màquina ens hauria semblat immòbil i quasi no s'hauria obirat.

Entre el pinyoc d'espectadors que em voltaven hi havia un carreter de cara bestial, aixafat de front, una mica pelut de galtes, barbagròs, alt, d'ulls petits i vermellencs. Aquest home, que revelava el seu ofici amb les xurriaques que li penjaven sobre el pit enrotllades al coll per la tralla, donava mostres de disgust i d'enlleïment, i a l'últim va dir, en to de menyspreu:

—Bah, bah!... Sa sang no enrogirà ses aigües. Sou uns babalocs. Això té tanta malícia com es fum de qualsevolga xemeneia.

— Déu vos guard que us arplegués! —va exclamar un mariner—. No és cosa de juguina, no. Jo no em voldria veure sota es seu embut, ni enc que em trobés dintre una fragata de tres arbres. Xucla i roda d'una manera!..

— Això deu poar aigua des mar per després fer ses pluges: oi, senyor? —me preguntà un xicot. I, sense donar-me temps de contestar, va tocar-me amb el colze:

— Mireu!... una altra!

Efectivament, vaig veure que s'espallongava d'un abombament del cel un canó serpós d'un blau de calitja. Era una altra mànega. I de seguida se'n presentà una tercera, que veia, ja formada, de part d'allà de les muntanyes llevantines. vorejant la costa, desempallegant-se a poc a poc de les calimes, enteranyinada, blanquinosa, voltada de lluïssors que s'anaven apagant gradualment.

Totes tres estaven a la vista. Vagarejaven majestuosament, amb les trompes a frec d'aigua i les bombes mig enclotades als núvols. Semblava que no tinguessin relleu: eren com pintures, com ombres estranyament retallades enmig de la claror migrada d'aquell dia malaltís. Seguien denotes diferents i sovint oposades, i es comprenia que no les impulsava cap corrent exterior, sinó una força que residia en elles mateixes. Tan aviat s'enxiquien allunyant-se, com s'engrandien acostant-se a terra. Però no es sentia el més lleu soroll: tot passava com en un espectacle cinematogràfic; i, si un hom no hagués tingut idea preconcebuda del poder d'aquells meteors, no se n'hauria temut pas. Més aviat que de por, inspiraven un sentiment de pena i

d'estupefacció. Se diria que la naturalesa estava malalta i que, ensopida i enfebrada, somniava aquelles monstrositats. Però aquell somni podia causar víctimes. Me vaig recordar d'haver llegit que els navegants engegaven l'artilleria contra les mànegues. Si haguéssim tingut un canó... Mes, a falla de canó, ¿per què no fer sortir el sometent a la platja i que escopetegés l'aire amb salves ben estripitoses? Lo que convenia era assorollar aquella atmosfera mesella i paralitzada, tornant-li el moviment i la sensibilitat.

Anava a comunicar aquest pensament a les persones de més a prop, quan s'aixecà al meu entorn una ronca bonior i cent braços s'agitaren en actitud d'alarma. Una dona, que estava al meu davant, se va girar tota esgrogueïda, tapant-se els ulls amb una mà, i, tremolosa i atarantada, empenyent de palpentos l'un i l'altre, va córrer a ficar-se dintre d'una casa. Entre la bonior vaig entendre una paraula: —Es sardinalers!... es sardinalers'...— I la remor de veus s'apagà de cop, igual que en una cambra enconxada quan es tanca la porta per on entraven els sorolls exteriors, i tot s'eixordà sobtadament. Aleshores me va venir pell de gallina, i vaig veure la meva esgarripança reproduïda en tots els semblants.

Ja no vaig pensar més en el sometent. No hi havia temps de res. Sis o set llaguts de sardinals acabaven de sortir d'un freu, i es trobaven enmig del triangle que es podia imaginar entre les mànegues. Dues s'havien engolat a l'ensenada, recorrent sa boca com esmaperdudes. L'altra era més a terra. Corria com per trencar el camí de les barques, acostant-se, creixent, agegantant-se... Semblava que el sostre de núvols s'enlairava per deixar-li pas. El mar se botia sota la trompa, entorn de la qual els ruixims formaven una corona vaporosa. L'ombra del meteor se projectava sobre nosaltres, i l'aire s'enfosquia, s'enfosquia...

Mentrestant els llaguts venien, botant, amb les proes embigotades d'escuma, tots junts, aplegats per la por. Els vogadors treballaven com en cap regata. Se doblegaven a la una sobre llurs remos, i després s'alçaven tan alts com eren, repenjant-s'hi a l'enfonsar-los en les negrenques aigües. Els patrons, drets a popa, governaven amb una atenció que es descobria en tot llur posat. Un d'ells duia a braç un infantó d'uns quatre o cinc anys, que se li arrapava al coll amb un moviment de terror: un noieta ja vestit d'home, amb calcetes i barretinola, bufó, grassonet.

Vaig sentir un gemec a prop meu. L'havia esclafí aquella dona que poca estona abans m'havia parlat de que tenia a mar tota la seva família. Estava immòbil, estirada, com enravenada de fred, pàl·lida, amb els ulls astorats. El cap li tremolava lleument, i les dents li debategaven. Sos llavis descolorits repetien un mot, sempre el mateix: — Menut!... Menut meu!... — La infeliç, aireferida de bogeria, en aquells moments de suprema angúnia no es recordava del seu marit ni dels fills grans, que amb llur treball la mantenien; ni semblava que els veiés tan sols: no es recordava més que del fill petit, del que res no podia donar-li, però que més necessitat estava del seu amor i de la seva cura. No sé què hi havia de tendre i de fonament maternal, en aquesta aberració. Dues o tres vegades vaig haver d'ajupir el cap entre la gentada per amagar les meves llàgrimes.

Els sardinalers anaven venint, però no podien guanyar gaire camí, perquè les capritxoses evolucions de la mànega els obligaven a una marxa sinuosa. Tan aviat emproaven cap a les roques de llevant (entre les quals, el mar, ara encongint-se, ara reinflant-se, feia difícil l'atracada), com s'encaminaven cap a nosaltres o arrumbaven de dret a garbí. Es diria que la mànega els perseguia intencionadament, per bé que guardant certa distància, entrenint-se amb

una caça que no se li podia escapar. En un moment, sense soroll de cap mena, enmig d'aquell silenci d'esglai que s'havia apoderat de la naturalesa, passava fantàsticament d'una banda a l'altra de l'ensenada. Altres vegades marxava a poc a poc o s'aturava, donant voltes sobre si mateixa; però era tan llisa i d'un to tan igual, que aquestes voltes eren de mal reparar, i sols s'endevinaven per l'ondulació que davallava en espiral per la trompa.

El carreter de cara bestial començava a interessar-se per l'espectacle. S'havia tombat endavant, estirant el coll i traient el cap per damunt dels múscles de la gent, i guaitava amb aire feréstec, apilotant les celles sobre els ulls i allargant la barba a tall de morro. La seva atenció s'intensificava a proporció del perill, i un estremiment voluptuós sacsejava les seves galtes peludes. — Ara va de bo —mormolava. I, quan la mànega s'allunyava dels sardinalers, ell es redreçava i deia, com decebut: —Bah! Total res'. — Altres manifestaven iguals sentiments amb diferents expressions de rostre. En aquell estat de tensió, els bonys de les ànimes sortien a la cara. També s'hi pintaven la pietat i la bonhomia: un ull enllagimat, un llavi mogut pel rés, una boca contreta, un sospir, un posat de cos, revelaven lo més íntim de les persones, lo que les converses no expressen i que tal vegada es procura amagar amb elles.

Que en vaig llucar, de dolor i de misèries! Però res no me va causar tan mal efecte com la indiferència de dos pobres mendicaires que, darrera d'aquella muralla d'ànimes en pena, s'eren adormits al carrer, asseguts en un banc vora la porta d'una taverna, com deslligats de tota germanor amb la humanitat. Dormien descansament: l'un amb el cap tirat endarrera, oberta l'esqueixalada boca, reganyant el coll i el flac sotabarres coberts de pèls blancs i curts, no afaitats de dies; l'altre amb el cap jup, que es movia empès acompassadament per la post del pit amb les zumzades d'una lenta i ampla respiració, pròpia d'un jove robust.

Aquestes coses, les vaig veure quasi sense mirar-me-les. Eren en el meu camp visual, i formen en el meu record un sol conjunt amb les del mar i del cel.

Els moments se feien llargs, eterns. Sens dubte hi haguera hagut temps de reunir el sometent: me sentia culpable de no haver posada en pràctica aquella idea, l'única que oferia alguna esperança de resultat. Tal vegada encara es podia intentar!... Però no: la mànega aborda els sardinalers, els rema cauen en banda, els llaguts topen ells amb ells, els tripulants s'agombolen...

Ningú no respirava. I vaig sentir el feble gemec de la pobra mare. — Menut! Menut!... Menut meu!... I després res: les palpitations del meu cor repercutien en els meus membres i com sonant pertot arreu convertides en rellotge de l'univers.

Gràcies a Déu, va ser més la por que el mal. A la traça, el meteor, encara que molt a prop de les barques, no va tocar-les; i els valents pescadors, refets del primer espant, tornaren bravament a la lluita, vogant cap a una petita cala que els venia de dret. Aquella caleta estava amagada per les calimes; però ells sabien prou on l'havien de trobar entre les penyes de llevant. No la tenien gaire lluny: nosaltres també l'endevinàvem. Arrencaren com fletxes tirades alhora envers un mateix fitó, i penetraren en la blanca boirada. Un cop en terra, eren salvats.

— Santa Anna els hi ha allargat un plec de sa seua caputxa —va dir un vellet al.ludint al nom de *Punta de Santa Anna* que porta el cap de la llarga muntanyola. La mànega, que tan bella angoixa ens havia feta passar, seguí encara rodant per la cala com qui cerca la perduda. Després

va arrumbar-se majestuosament a prendre terra pel racó de llevant, i es submergí en la broma, entre la qual tot just s'afigurava, esblaimada, esvaint-se a trossos a trossos. I, puja que pujaràs, s'enfilà costes amunt, estirant o arronsant la trompa segons els alts i baixos que trobava; i aixecant sota d'ella, en l'ambient espés, una mena de polseguera com la que mou en un camí un animal que morroatterrat hi rebufa, assolí la cima, s'acarrerà per la carena i tramuntà per un collet.

Vaig cercar les altres dues, de les quals m'havia distret fins aleshores, i ja no en vaig descobrir sinó una. La seva pariona se'n seria anada qui sap a on, o s'hauria desfet sense jo adornar-me'n. Sigui com vulgui, no en restava més que una a la vista, i no hi estigué gaire estona. Enmig de sa marxa atzarosa, se li segà la trompa, separant-se'n'hi un tros del capdavall, que es fongué fantàsticament en l'aire; i aleshores, la part superior, com sentida de la dolor d'aquell escapament, s'arronsà amb rapidesa, igual que una banya de caragol que s'és tocada amb el dit, i la bomba s'aixafà, encongint-se en una balma dels núvols.

Així fou deslliurat dels terribles meteors tot l'espai obirador. Mes el dia encara continuà trist i pesat. Encara restrany fenomen tenia tirada a reproduir-se, i ací i allà del cel se formaren alguns mamellons sospitosos, que per sort varen follar-se abans d'arribar a res.

Deu hores eren tocades quan el carés del temps començà a mudar-se. Els núvols ondularen i prengueren marxa lentament. Les fumoses calimes s'esbullaven de per sobre. Una gotellada fina polsejà uns instant i cessà. El cel vaporós s'esbadellà en alguns punts. Un rajolí de sol va creuar l'espai ombrívol, caient sobre les aigües llunyanes, que s'enllumenaren amb una flameta d'or. Se coneixia que la naturalesa es retornava a poc a poc. L'aire s'estremia, i, de sobte, com recobrant el respir, va donar entrada a una ratxa de vent fresc, que s'escampà pertot arreu. El soroll de la ressaga, més harmoniós que mai, retentint alegrement com el xim-xim dels platerets d'una xaranga, ressonà en les nostres orelles. La boirada s'esqueixà, i aparegué la muntanya, encara mig envelada, mostrant ses verdes feixes en gegantina graonada d'esmaragda... i es va sentir L'escotxeig de les perdis allà amunt, i remor de fulles que viuen. Déu meu, que era bonic, allò'.... I un esbart de cadernerres, eixit no sé d'on, va passar rabejant-se en el vent novell, joguinejant-hi amb gaia refiledissa.

—Els sardinalers arriben, senyor! No voleu venir? —me va cridar un vailet veient-me encantat.

Tothom corria cap a la platja. Els llaguts de sardinals estaven atracant, uns aquí, uns altres allà... La gentada els agafava i els treia quasi a l'envolavola, amb càrrega i tripulants i tot. Quins visques! Quina cridòria! Quins aplaudiments! Els pobres sardinalers saltaven de llurs barques i abraçaven tothom plorant, plorant.

— Ai, Verge santa del Vilar!

— Ai, terra de Blanes beneïda!

— Ai, mareta meva!

— Fills estimats!

Aquestes eren llurs exclamacions, repetides cent voltes.

Me vaig parar en aquell patró que havia atalaiat amb una criatura a coll durant el perill. Estava dret, mut, girat de cara al mar, fits els ulls amb aqueix esverament reposat i ombrívol que sol deixar una llarga dolor. El seu fill menut, amb un bracet li voltava la cama, recalcant-s'hi, amb el caparró acotat a la cuixa, mig adormint-s'hi. Després d'una estona l'home s'espervillà i va endreçar la paraula a l'infant.

— Ja ho veus, Ramonet, ja ho veus, es pa que s'hi dóna, a sa mar! Hem vist sa mort a dues passes... i diu que ta mare s'és enllitegada de s'espant. Quina vida! Cada dia desgràcies, misèria... I tu aquesta maleïda fal.lera, que no calles mai: “— Pare, vui ésser pescador com vós... Pare, porteu-me amb vós a sardinals.” Te l'hai de treure, aquesta fal.lera: sents? Vui que aprengus ofici: res de mar. Es dia que t'hi acostus t'hai de llevar sa pell!

S'anava enfellonint tot sol, com si algú li fes la contra. Va agafar el noiet per sota les aixelles, l'aixecà en sopols d'una revolada, i, encarant-lo amb la mar i mostrant-la-hi, va dir: — Té, mira-la, sa nostra desgràcia! Fes-hi sa creu per un mai més! — I nirviós, malhumorat, després de posar la criatura en terra, li pegà una bufetada. — Recorda-te'n!